

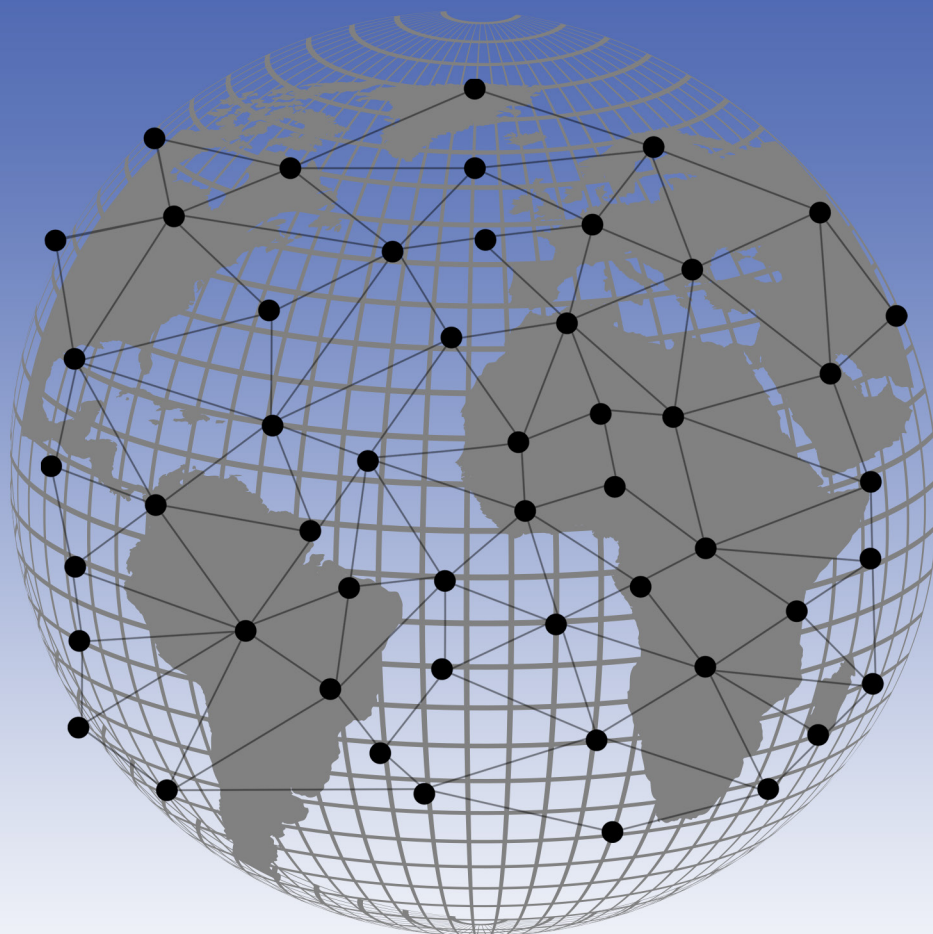

مرکز پژوهش‌های اتاق ایران

پایش تحولات تجارت جهانی (گزارش شماره صد و چهارده)

در این شماره می‌خوانید:

- چین و اروپا: تداوم تنش
- تحریم اروپا علیه روسیه: بسته هجدهم
- شراکت راهبردی اروپا با کشورهای حوزه خلیج فارس
- گردشگری مصر در دستان شرکت اماراتی
- تأسیس شهرک‌های صنعتی در جاده توسعه عراق

مرداد ۱۴۰۴

شناسنامه گزارش

مرکز پژوهش‌های اتاق ایران

عنوان:

پایش تحولات تجارت جهانی
(گزارش شماره صد و چهارده)

مدیریت دیپلماسی اقتصادی و آینده‌پژوهی

تاریخ انتشار: مرداد ۱۴۰۴

واژه‌های کلیدی: کریدور IMEC، جاده توسعه عراق، صادرات غلات قزاقستان، صادرات کود روسیه، گردشگری
مصر

نشانی: تهران، خیابان طالقانی، نبش خیابان شهید موسوی (فرصت)، پلاک ۱۷۵

فهرست مطالب

۵	تحولات جهانی
۱۲	تحولات منطقه‌ای
۲۳	پژوهش‌های تازه

تحولات جهانی

نشست اتحادیه اروپا و چین: تداوم اختلافات عمیق در حوزه تجارت، سرمایه‌گذاری و ژئوپلیتیک

با وجود گرامیداشت پنجاهمین سالگرد برقراری روابط دیپلماتیک میان دو غول تجاری، اتحادیه اروپا و چین، نشست اخیر اتحادیه اروپا و چین که در تاریخ ۲۴ ژوئیه ۲۰۲۵ در پکن برگزار شد، با بروز اختلافات شدید در موضوعات اساسی چون تجارت، سیاست صنعتی و همسویی ژئوپلیتیکی به پایان رسید. این رویداد که به درخواست چین از دو روز به یک روز کاهش یافت، بیش از آن که بستری برای دستیابی به توافق باشد، به صحنه‌ای برای ابراز نگرانی‌ها و نارضایتی‌های متقابل تبدیل شد. اورزولا فون در لاین، رئیس کمیسیون اروپا، وضعیت کنونی روابط را «در نقطه عطفی آشکار» توصیف کرد که نشان‌دهنده سطح بالای بی‌اعتمادی راهبردی میان طرفین است.

در کانون نارضایتی اتحادیه اروپا، کسری تجاری بی‌سابقه‌ای قرار دارد که در سال ۲۰۲۴ به حدود ۳۰۵٫۸ میلیارد یورو رسید. رهبران اروپایی معتقدند که این کسری ناشی از سیاست‌های یارانه‌ای گسترده چین و ظرفیت مازاد در بخش‌های کلیدی مانند خودروهای برقی، پنل‌های خورشیدی و فولاد است که منجر به اشباع بازارهای جهانی و رقابت ناعادلانه شده است.

کمیسیون اروپا در واکنش به این وضعیت، تحقیقات ضد دامپینگ و ضد یارانه‌ای را علیه تولیدکنندگان خودروهای برقی چینی آغاز کرده و تعرفه‌هایی را اعمال نموده است. این اقدامات، بخشی از ابزارهای دفاع تجاری اروپا برای حفاظت از بازار داخلی آن قلمداد می‌شود.

در مقابل، چین پیشنهاد داده است که به جای تعرفه، سازوکار تعهد به قیمت‌گذاری حداقلی اجرا شود (مشابه آن چه در دهه گذشته در مناقشات مربوط به پنل‌های خورشیدی انجام شد). با این حال، در این نشست هیچ پیشرفتی در این زمینه حاصل نشد و مذاکرات همچنان در مراحل اولیه قرار دارد.

موضوع دیگری که باعث نگرانی اتحادیه اروپا شده، محدودیت‌های صادراتی گاه و بیگاه چین بر روی عناصر کیمیا و مواد خام حیاتی است که برای صنایع هوافضا، دفاعی و گذار سبز اروپا اهمیت حیاتی دارد. اتحادیه اروپا خواستار شفاف‌سازی نظام صدور مجوزهای صادراتی چین و

کاهش اختلال در زنجیره تامین شده است.

در پاسخ، چین با ایجاد یک « سازوکار هماهنگی عرضه» برای بهبود ارتباطات و تسهیل صدور مجوز صادراتی موافقت کرده، ولی جزئیات اجرایی این توافق همچنان مبهم است و مقامات اروپایی نسبت به تعهد عملی پکن تردید دارند.

توافق جامع سرمایه‌گذاری (CAI) میان طرفین که از سال ۲۰۲۱ به حالت تعلیق درآمده بود، در دستور کار رسمی نشست قرار نگرفت. این توافق که در سال ۲۰۲۰ به طور اولیه میان دو طرف حاصل شده بود، پس از اعمال تحریم‌های متقابل میان چین و اتحادیه اروپا به طور کامل متوقف شد. اتحادیه اروپا اعلام کرد که تا زمان مشاهده پیشرفت‌های واقعی در زمینه دسترسی متقابل به بازار، حقوق کارگران و شفافیت مقرراتی، این توافق را احیا نخواهد کرد.

در عین حال، چین همچنان به احیای این توافق ابراز تمایل نشان داد، اما هیچ پیشنهاد جدیدی ارائه نکرد. در همین راستا، چین طی پنج سال اخیر هفت شکایت رسمی علیه اتحادیه اروپا در سازمان تجارت جهانی (WTO) ثبت کرده و در مقابل، اتحادیه اروپا یازده تحقیق علیه کالاهای صادراتی چین از جمله تجهیزات پزشکی، براندی و سازه‌های فلزی آغاز کرده است.

در حوزه سیاست خارجی، یکی از محورهای اصلی گفت‌وگوها تلاش اتحادیه اروپا برای متقاعد کردن چین به اعمال فشار بر روسیه جهت توقف تجاوز به اوکراین بود. رهبران اروپایی نسبت به تداوم تجارت چین با روسیه، به‌ویژه در حوزه کالاهای با کاربرد دوگانه، ابراز نگرانی کردند و خواستار جلوگیری از کمک چین به دور زدن تحریم‌ها شدند.

شی جین‌پینگ، رئیس‌جمهور چین، در پاسخ هیچ امتیازی نداد و بر موضع «بی‌طرفی فعال» چین تاکید کرد. وی تصریح کرد: «چالش‌های پیش روی اروپا از جانب چین نیست» و افزود که پیوند زدن مسائل تجاری با منازعات ژئوپلیتیکی اقدامی نادرست است.

در این زمینه، تحریم‌های اخیر اتحادیه اروپا علیه بانک‌ها و شرکت‌های چینی که متهم به کمک به روسیه شده‌اند، واکنش تند چین را به دنبال داشته و پکن تهدید کرده که ممکن است شرکت‌های اروپایی را هدف اقدامات تلافی‌جویانه قرار دهد.

تنها دستاورد عینی این نشست، انتشار یک بیانیه مشترک در زمینه همکاری‌های اقلیمی بود.

طرفین بار دیگر بر تعهد خود به توافق پاریس تاکید کردند و توافق نمودند که در آستانه نشست COP30 در برزیل، همکاری خود در زمینه بازار کربن، کاهش گاز متان، توسعه هیدروژن پاک و راستی‌آزمایی فرامرزی انتشار گازها افزایش دهند. با این حال، این توافق فاقد اهداف الزام‌آور یا سازوکارهای اجرایی بود و بسیاری آن را صرفاً نمادین ارزیابی کردند.

نشست اخیر نشان‌دهنده ادامه مسیر کاهش مخاطره راهبردی اروپا در برابر چین است. اتحادیه اروپا تلاش می‌کند تا وابستگی خود به چین در حوزه‌هایی مانند نیمه‌هادی‌ها، ذخیره‌سازهای انرژی و مواد خام کمیاب را کاهش دهد و روابط تجاری و سرمایه‌گذاری خود را با هند، ژاپن، کشورهای آمریکای لاتین و جنوب شرق آسیا گسترش دهد.

در مقابل، چین مسیر مقاومت ژئوپلیتیکی و اقتصادی را در پیش گرفته و بر تعمیق روابط خود با اقتصادهای نوظهور، از جمله روسیه و اعضای بریکس پلاس (BRICS+) تمرکز کرده و انتقادات غرب را بخشی از راهبرد مهار می‌داند.

با وجود نشانه‌هایی از تداوم گفت‌وگو، نشست ۲۰۲۵ میان اتحادیه اروپا و چین نشان داد که اختلافات ساختاری میان دو قدرت نه تنها حل نشده، بلکه تعمیق یافته‌اند. برای اروپا، سیاست‌های تجاری دفاعی، خودمختاری راهبردی و کاهش مخاطره، محور آینده تعاملات با چین خواهند بود. در مقابل، چین مسیر مقاومت بلندمدت و هم‌راستایی با جنوب جهانی را در پیش گرفته است.

هشدار رسمی پکن به واشنگتن درباره تعرفه‌های جدید؛ تهدید به اقدامات تلافی‌جویانه علیه زنجیره‌های تامین مورد حمایت آمریکا

چین اخیراً در واکنش به اعلام تعرفه‌های جدید دولت ترامپ بر کالاهای صادراتی این کشور، هشدار شدیداللحنی صادر کرده است. در سرمقاله‌ای رسمی که با نام مستعار «ژونگ شینگ» در روزنامه «خلق»، ارگان حزب کمونیست چین، منتشر شد، این اقدام واشنگتن «قلدرمآبانه» توصیف و تاکید شده که «مسیر صحیح، گفت‌وگو و همکاری است، نه فشار و تقابل».

بر پایه تصمیم جدید دولت ایالات متحده، تعرفه‌هایی که قرار است از اول اوت ۲۰۲۵ اعمال شوند، میانگین نرخ تعرفه‌ها بر کالاهای چینی را به سطح بی‌سابقه ۵۱.۱٪ افزایش خواهند داد؛ این در حالی است که میانگین فعلی تعرفه‌های چین بر کالاهای آمریکایی حدود ۳۲.۶٪ است.

چین هشدار داده است که در صورت اجرای این سیاست، نه تنها به طور مستقیم بر واردات از آمریکا واکنش نشان خواهد داد، بلکه کشورهایی را که با آمریکا در ایجاد زنجیره‌های تامین جایگزین همکاری کنند نیز هدف اقدامات تلافی جویانه قرار خواهد داد. در همین راستا، اشاره مستقیمی به توافق تجاری اخیر میان آمریکا و ویتنام شده است؛ توافقی که در آن مقرر شده صادرات مستقیم از ویتنام مشمول تعرفه ۲۰ درصدی شود و کالاهای ترانزیتی با منشا چینی، با تعرفه ۴۰ درصدی وارد بازار آمریکا شوند.

این هشدار در شرایطی صادر شده که با وجود توافق تجاری موقت میان واشنگتن و پکن در ژوئن ۲۰۲۵، دولت ترامپ بار دیگر مسیر فشار اقتصادی را در پیش گرفته است. منابع مطلع در واشنگتن اعلام کرده‌اند که دولت ترامپ ضرب‌الاجلی تا ۱۲ اوت برای دستیابی به توافق جدید با پکن تعیین کرده و در صورت عدم توافق، تعرفه‌های جدید از اول اوت اجرایی خواهند شد.

به گفته تحلیل‌گران، چین در حال پیگیری راهبردی دوگانه است؛ از یک سو با تهدید به اقدامات تلافی جویانه می‌کوشد مانع پیروی شرکای تجاری از سیاست‌های ایالات متحده شود و از سوی دیگر، تلاش می‌کند از اقداماتی که ممکن است منافع اقتصادی یا جایگاه بین‌المللی پکن را به خطر اندازد، پرهیز کند.

کارشناسان هشدار داده‌اند که تشدید جنگ تعرفه‌ای می‌تواند به اختلالات گسترده‌تری در زنجیره‌های جهانی تامین منجر شود. کاهش صادرات پوشاک چین به آمریکا که در ماه مه ۲۰۲۵ به پایین‌ترین سطح طی ۲۲ سال گذشته رسید، نمونه‌ای از این تأثیرات است. در نتیجه، کشورهای جنوب شرقی آسیا و آمریکای لاتین با فرصت‌های جدیدی در حوزه صادرات مواجه شده‌اند، اما همزمان با فشارهای ژئوپولیتیکی تازه‌ای از سوی چین نیز روبه‌رو هستند.

اتحادیه اروپا هجدهمین بسته تحریمی خود را علیه روسیه تصویب کرد

اتحادیه اروپا به تازگی به صورت رسمی هجدهمین بسته تحریم‌ها علیه فدراسیون روسیه را تصویب کرد؛ اقدامی که فشار بر درآمدهای انرژی و زیرساخت‌های مالی مسکو را به طور چشمگیری افزایش می‌دهد. این بسته نشانگر تحولی بنیادین در مقیاس و سازوکار اجرایی تحریم‌هاست و تمرکز ویژه‌ای بر اعمال محدودیت‌های پویا بر صادرات نفت، ایجاد اختلال در زنجیره‌های حمل و نقل دریایی و تشدید انزوای مالی روسیه دارد. این تصمیم پس از آن اتخاذ شد

که اسلواکی با برداشتن وتوی خود، به اختلافات موجود پایان داد؛ وتویی که پیش‌تر به دلیل وابستگی این کشور به انرژی روسیه، تصویب بسته را به تعویق انداخته بود.

یکی از عناصر کلیدی این بسته، تبدیل سقف قیمتی نفت روسیه از نرخ ثابت ۶۰ دلار به ازای هر بشکه به سازوکاری پویاست که همواره ۱۵٪ پایین‌تر از میانگین جهانی قیمت نفت تنظیم می‌شود. نخستین نرخ تعیین شده بر پایه این فرمول، معادل ۴۷.۶۰ دلار به ازای هر بشکه خواهد بود و هر شش ماه یک بار (در صورت لزوم، با تناوبی بیشتر) بازنگری خواهد شد. این سیاست با هدف جلوگیری از سوءاستفاده‌های قیمتی و حفظ تعادل بازار جهانی طراحی شده است. همچنین، ارائه خدمات حمل‌ونقل، بیمه و بیمه مجدد از سوی کشورهای عضو گروه هفت (G7) برای محموله‌هایی که این سقف را نقض کنند، ممنوع خواهد بود.

در چارچوب این بسته تحریمی، با افزودن ۱۰۵ نفت‌کش جدید به فهرست سیاه اتحادیه اروپا، شمار کل کشتی‌های موسوم به «ناوگان سایه» به حدود ۴۴۴ فروند افزایش یافته است. این کشتی‌ها که عمدتاً فرسوده و قدیمی هستند، برای دور زدن تحریم‌ها از روش‌هایی مانند خاموش کردن سیستم موقعیت‌یاب خودکار (AIS)، تغییر پرچم ثبتی و انتقال محموله از کشتی به کشتی استفاده می‌کنند. در پاسخ، اتحادیه اروپا اقدام به تقویت سامانه‌های ردیابی ماهواره‌ای، بررسی اسناد بیمه و رهگیری مالکیت‌های حقوقی کرده است تا بتواند مالکان واقعی این کشتی‌ها را شناسایی کرده و آنان را در برابر نهادهای حقوقی پاسخ‌گو سازد.

یکی از خلاءهای مهم در ساختار تحریم‌های پیشین، واردات فرآورده‌های نفتی تولید شده از نفت خام روسیه در کشورهایی مانند هند و ترکیه بود؛ فرآورده‌هایی که با برچسب جدید وارد اروپا می‌شدند. بسته هجدهم این رویه را ممنوع اعلام کرده و واردات هرگونه محصول پالایشی که منشأ آن نفت خام روسی باشد، حتی اگر در کشورهای ثالث فرآوری شده باشد را غیرقانونی می‌داند. تنها واردات از کشورهای متحد مانند ایالات متحده آمریکا، کانادا، نروژ، سوئیس و بریتانیا از این ممنوعیت مستثنی هستند.

در اقدامی نمادین اما موثر، اتحادیه اروپا تمامی تراکنش‌ها و خدمات مستقیم و غیرمستقیم مرتبط با خطوط لوله نورد استریم ۱ و ۲ را ممنوع اعلام کرده است. این ممنوعیت شامل سرمایه‌گذاری، تعمیرات، تامین تجهیزات و هرگونه خدمتی می‌شود که ممکن است به بازگشایی

این خطوط زیر دریا کمک کند. هدف از این اقدام، جلوگیری از احیای مجدد سلطه روسیه بر تامین انرژی اروپا در آینده است.

در بخش مالی، اتحادیه اروپا تحریم‌های خود را با اعمال ممنوعیت کامل تراکنش بر ۲۲ بانک دیگر روسی گسترش داده و دامنه محرومیت روسیه از نظام بانکی اروپا را عمیق‌تر کرده است. همچنین، صندوق سرمایه‌گذاری مستقیم روسیه^۱ (RDIF) و تمامی شرکت‌های وابسته به آن نیز مشمول تحریم شده‌اند. افزون بر این، اتحادیه اروپا اکنون اختیار دارد نهادهای مالی مستقر در خارج از روسیه را نیز، در صورت مشارکت در دور زدن تحریم‌ها یا حمایت مالی از جنگ روسیه، تحت تحریم قرار دهد.

در همین چارچوب، ۱۱ شرکت خارجی که در تسهیل نقض تحریم‌ها دخیل بودند نیز هدف قرار گرفته‌اند. این شرکت‌ها شامل چهار نهاد در سرزمین اصلی چین، سه نهاد در هنگ‌کنگ و چندین شرکت مستقر در ترکیه و امارات متحده عربی هستند. همچنین، پالایشگاه‌هایی مانند «نایارا انرژی» در هند، که به طور نسبی تحت مالکیت شرکت روس نفت قرار دارد نیز مشمول تحریم شده‌اند.

در بعد اجرایی، اتحادیه اروپا اقدامات نظارتی خود را با بهره‌گیری از فناوری‌های پیشرفته تقویت کرده است؛ از جمله استفاده از داده‌های ماهواره‌ای، تحلیل‌های مبتنی بر هوش مصنوعی، ردیابی اطلاعات بیمه‌ای و بررسی پرچم ثبتی کشتی‌ها برای شناسایی ناقضان تحریم‌ها. همچنین، همکاری نزدیکی با بریتانیا به عنوان نهاد تنظیم‌گر اصلی بازار بیمه دریایی صورت گرفته تا دسترسی کشتی‌های روسی یا وابسته به روسیه به خدمات بیمه‌ای به طور کامل مسدود شود.

این اقدامات در شرایطی اتخاذ شده‌اند که دولت ایالات متحده به رهبری دونالد ترامپ، موضعی سخت‌گیرانه‌تر در قبال مسکو اتخاذ کرده و وعده ارسال سلاح‌های کشنده به اوکراین و اعمال تعرفه‌های سنگین بر صادرات روسیه را داده است. با این حال، واشنگتن تاکنون از سقف جدید و پایین‌تر قیمت نفت روسیه حمایت نکرده است. با وجود این، بروکسل اطمینان دارد که می‌تواند حمایت دیگر اعضای گروه هفت، به‌ویژه بریتانیا که نقشی کلیدی در بازار بیمه دریایی دارد، را جلب کند.

در مجموع، بسته هجدهم تحریم‌ها بیانگر پویایی ساختاری در سیاست تحریمی اتحادیه اروپاست. استفاده از قیمت‌گذاری پویا، ابزارهای اجرایی آنی و هدف‌گیری شرکت‌های ثالث، حاکی از حرکت به سوی رژیم تحریمی انعطاف‌پذیر و هوشمندانه است؛ رژیمی که هدف آن نه فقط تضعیف ماشین جنگی روسیه، بلکه مقاوم‌سازی ساختار اقتصادی و انرژی اروپا در برابر تهدیدهای راهبردی آینده است.

صادرات کود روسیه به کشورهای بریکس، با رشد چشمگیر همراه شد

صادرات کود معدنی روسیه به کشورهای عضو گروه بریکس طی سه سال گذشته بیش از ۶۰٪ افزایش یافته و این کشور آماده است برای پاسخ‌گویی به تقاضای روزافزون این بلوک اقتصادی، ظرفیت تولید خود را بیش از پیش افزایش دهد. این موضوع را آندری گوریف، رئیس اتحادیه تولیدکنندگان کود روسیه (RAFP)، اخیراً در فروم تجاری بریکس در ریو دو ژانیرو اعلام کرد.

تا پیش از سال ۲۰۲۲، اتحادیه اروپا بزرگ‌ترین واردکننده کود روسیه محسوب می‌شد و حدود ۲۸٪ از صادرات این محصول را به خود اختصاص می‌داد. اما با تشدید تنش‌ها در اوکراین و اعمال تحریم‌های گسترده از سوی اتحادیه اروپا و ایالات متحده، مسیر صادراتی روسیه به سمت کشورهای بریکس و قاره آفریقا تغییر یافته است.

به گفته گوریف، در حال حاضر نیمی از صادرات کود روسیه به کشورهای بریکس اختصاص دارد که در این میان، برزیل با سهمی نزدیک به یک‌چهارم، بزرگ‌ترین واردکننده به شمار می‌رود. وی تأکید کرد: «کودهای معدنی روسیه با رعایت استانداردهای زیست‌محیطی بالا، مزیت رقابتی قابل‌توجهی برای کشاورزان برزیلی ایجاد کرده‌اند، زیرا موجب ارتقاء ایمنی و کیفیت محصولات کشاورزی این کشور در بازارهای جهانی می‌شوند.» در همین نشست، لودمار گونسالوس دی آگیار نتو، معاون وزیر امور خارجه برزیل در حوزه تجارت، با اشاره به وابستگی صنعت کشاورزی این کشور به واردات پایدار کود از روسیه، گفت: «کشاورزی برزیل غذای نزدیک به یک میلیارد نفر در جهان را تأمین می‌کند و ثبات در تأمین کود از روسیه، برای امنیت غذایی جهانی حیاتی است.»

بر اساس گزارش RAFP، تولید کود معدنی روسیه در سال ۲۰۲۴ به بیش از ۶۳ میلیون تن رسید که بالاترین سطح تولید این کشور از دهه ۱۹۸۰ تاکنون به شمار می‌رود. این میزان نسبت

به سال گذشته بین ۶ تا ۷٪ رشد داشته است. گوریف همچنین خاطرنشان کرد که روسیه طی پنج سال گذشته، بیش از ۱۸ تریلیون روبل (معادل حدود ۲۳ میلیارد دلار) در توسعه تاسیسات و افزایش ظرفیت‌های تولیدی این حوزه سرمایه‌گذاری کرده است.

در حالی که مسکو به دنبال تقویت صادرات به کشورهای در حال توسعه است، اتحادیه اروپا اخیراً تعرفه‌های جدیدی بر واردات کودهای روسی اعمال کرده است. این تعرفه‌ها که عمدتاً کودهای نیتروژن‌دار از جمله اوره و نترات آمونیوم را شامل می‌شود، بخشی از تلاش‌های گسترده‌تر بروکسل برای کاهش وابستگی به روسیه محسوب می‌شود. بر اساس تصمیم کمیسیون اروپا، این تعرفه‌ها از ۴۰ تا ۴۵ یورو در هر تن آغاز شده و تا سال ۲۰۲۸ به ۴۳۰ یورو (معادل بیش از ۵۰۰ دلار) افزایش خواهد یافت.

شایان ذکر است که گروه اقتصادی بریکس در حال حاضر نزدیک به نیمی از جمعیت جهان و ۴۰٪ از اقتصاد جهانی را در بر می‌گیرد. اعضای کنونی این گروه عبارت‌اند از برزیل، روسیه، هند، چین، آفریقای جنوبی، مصر، اتیوپی، ایران، امارات متحده عربی و اندونزی. در اجلاس سال گذشته در کازان روسیه، بریکس وضعیت «کشور شریک» را معرفی کرد؛ تصمیمی که پس از درخواست رسمی بیش از ۳۰ کشور برای عضویت در این بلوک اتخاذ شد.

تحولات منطقه‌ای

اتحادیه اروپا مذاکرات شراکت‌های راهبردی با کشورهای شورای همکاری خلیج فارس را آغاز می‌کند

شورای اتحادیه اروپا اخیراً با صدور مصوبه‌ای رسمی، مجوز آغاز مذاکرات دوجانبه با کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس را با هدف انعقاد توافق‌نامه‌های شراکت راهبردی جامع صادر کرد. این گام تازه، آغازگر مرحله‌ای نو در تقویت روابط اروپا و خلیج فارس در طیفی وسیع از حوزه‌های کلیدی خواهد بود.

بر اساس بیانیه‌ای که توسط کمیسیون اروپا و نماینده عالی اتحادیه در امور سیاست خارجی منتشر شد، هدف این مذاکرات ایجاد چارچوبی جاه‌طلبانه، مدرن و کارآمد برای همکاری گسترده میان طرفین است. این همکاری طیف وسیعی از موضوعات از جمله سیاست خارجی، امنیت، تجارت و سرمایه‌گذاری، انرژی و اقلیم، تحول دیجیتال، آموزش و فرهنگ را در بر می‌گیرد.

در واکنش به این تصمیم، لوییجی دی‌مایو، نماینده ویژه اتحادیه اروپا در امور منطقه خلیج فارس، آن را «روزی تاریخی برای ارتقاء سطح بلندپروازی‌های مشترک» توصیف کرد. همچنین کایا کالاس، مسئول سیاست خارجی اتحادیه اروپا، تاکید کرد که روابط با منطقه خلیج فارس دارای ظرفیت‌های عظیم و بهره‌برداری نشده‌ای است و توافق‌نامه‌های آتی می‌توانند در مقابله با تهدیدات مشترک و تقویت تنوع اقتصادی، منافع متقابل ایجاد کنند.

کمیسر امور تجارت و امنیت اقتصادی اتحادیه اروپا نیز اعلام کرد که این شراکت‌ها فرصت‌های تجاری و سرمایه‌گذاری تازه‌ای برای شرکت‌ها ایجاد خواهند کرد و به تقویت پیوندهای اقتصادی خواهد انجامید. از سوی دیگر، دوبرافکا شویتسا، کمیسر حوزه مدیترانه، با اشاره به اصول «احترام متقابل و اهداف مشترک» اظهار داشت که این شراکت‌ها امکان همکاری منطقه‌ای برای ساخت صلح، تقویت ثبات و توسعه پایدار در خاورمیانه را فراهم خواهند کرد. این مذاکرات به‌عنوان ادامه‌ای بر روند همکاری‌های شکل گرفته پیشین تلقی می‌شود. کمیسیون اروپا اعلام کرد که روند گفتگوها در سریع‌ترین زمان ممکن آغاز خواهد شد. این فرآیند در امتداد «راهبرد شراکت با خلیج فارس» است که در سال ۲۰۲۲ تدوین و در نشست سران اتحادیه اروپا و شورای همکاری خلیج فارس در اکتبر ۲۰۲۴ مورد تایید قرار گرفت.

تشدید تعرفه‌های آمریکا علیه قزاقستان؛ تلاش برای گفت‌وگوی سازنده با واشنگتن

با صدور فرمان اجرایی جدیدی از سوی رئیس‌جمهور ایالات متحده، دونالد ترامپ، تعرفه‌های تجاری تازه‌ای علیه مجموعه‌ای از کشورها از جمله قزاقستان، اعمال خواهد شد. بر اساس این فرمان که در تاریخ ۷ ژوئیه صادر شده و از اول اوت لازم‌الاجرا خواهد بود، واردات برخی کالاهای مشخص از قزاقستان مشمول تعرفه ۲۵ درصدی خواهد شد.

این اقدام در چارچوب سیاست جدید دولت آمریکا برای برقراری توازن تجاری و مقابله با کسری‌های مزمن تجاری که امنیت اقتصادی و ملی ایالات متحده را تهدید می‌کنند، اتخاذ شده و سایر کشورهایی مانند ژاپن، مالزی، کره جنوبی و تونس را نیز در بر می‌گیرد. برای برخی کشورها، نرخ تعرفه‌ها حتی بالاتر تعیین شده است؛ برای نمونه آفریقای جنوبی و بوسنی با نرخ ۳۰٪، اندونزی با ۳۲٪، صربستان و بنگلادش با ۳۵٪، کامبوج و تایلند با ۳۶٪ و لائوس و میانمار با تعرفه ۴۰٪ مواجه خواهند شد.

در واکنش به این تصمیم، وزارت تجارت و همگرایی قزاقستان در بیانیه‌ای به تاریخ ۸ ژوئیه اعلام کرد که حدود ۹۵٪ از صادرات این کشور به آمریکا تحت تاثیر تعرفه‌های جدید قرار نخواهد گرفت. کالاهای استراتژیکی مانند نفت خام، اورانیوم، نقره، فروآلیاژها، تانتالم و تیتانیوم در فهرست معافیت قرار دارند و روند صادرات آن‌ها بدون اختلال ادامه خواهد یافت. بر اساس این بیانیه، قزاقستان پیش‌تر مجموعه‌ای از پیشنهادهای مشخص را به کاخ سفید ارائه داده و کوشیده است با حفظ رژیم تجاری باثبات و قابل پیش‌بینی برای کالاهای صادراتی خود، زمینه را برای توافقات دوجانبه و دسترسی بهتر به بازار ایالات متحده فراهم سازد.

در ادامه واکنش‌های رسمی، رئیس‌جمهور قزاقستان در تاریخ ۱۰ ژوئیه با ارسال نامه‌ای رسمی به دونالد ترامپ، ضمن تاکید بر سابقه دیرینه روابط تجاری و سرمایه‌گذاری میان دو کشور، اعلام کرد که آستانه برای ادامه گفت‌وگوهای سازنده و دستیابی به راه حلی منطقی در موضوع تعرفه‌ها آمادگی کامل دارد. توقیف با اشاره به مواضع اصولی قزاقستان بر توسعه روابط منصفانه، متقابل و پایدار در عرصه تجارت بین‌الملل تاکید کرده و ابراز امیدواری کرده است که توافقی برد - برد میان دو کشور حاصل شود.

بر اساس آمار رسمی، مبادلات تجاری میان قزاقستان و ایالات متحده در سال ۲۰۲۴ به ۴.۲ میلیارد دلار رسید که نسبت به سال پیش از آن، ۴٪ افزایش داشته است. در بازه ژانویه تا مه ۲۰۲۵، ارزش کل تجارت دوجانبه ۱.۲۷ میلیارد دلار بوده که از این میان، ۴۱۸.۲ میلیون دلار به صادرات قزاقستان به آمریکا اختصاص دارد. بخش عمده این صادرات را نفت خام (۵۶.۲٪) تشکیل می‌دهد و سایر اقلام اصلی شامل اورانیوم (۳۲۲.۹ میلیون دلار)، نقره (۲۳۹.۹ میلیون دلار)، فروآلیاژها (۱۸۸.۲ میلیون دلار) و تانتالم (۱۷.۶ میلیون دلار) هستند.

با اعمال تعرفه جدید ۲۵ درصدی، قزاقستان در معرض یکی از تازه‌ترین اقدامات تجاری دولت آمریکا قرار گرفته، اما در عین حال، با حفظ معافیت برای صادرات کالاهای کلیدی و آغاز گفت‌وگوهای دیپلماتیک در سطح عالی، تلاش دارد از تشدید تنش‌ها جلوگیری کرده و چارچوبی پایدار برای ادامه روابط تجاری با ایالات متحده ایجاد کند. ادامه مذاکرات دوجانبه در هفته‌های آینده می‌تواند مسیر نهایی تعرفه‌ها و چارچوب آینده روابط اقتصادی میان آستانه و واشنگتن را تعیین کند.

جهش ۶۰ درصدی صادرات غلات قزاقستان در سال زراعی ۲۰۲۴-۲۰۲۵

وزارت کشاورزی قزاقستان اعلام کرد که صادرات غلات این کشور در فاصله سپتامبر ۲۰۲۴ تا ژوئن ۲۰۲۵ به ۹ میلیون تن رسیده است؛ رقمی که نسبت به مدت مشابه سال گذشته، رشد ۶۰ درصدی در وزن را نشان می‌دهد. این آمار به نقل از شرکت ملی راه‌آهن قزاقستان (Kazakhstan Temir Zholy) منتشر شده است. مطابق داده‌های ارائه شده، کشورهای آسیای مرکزی همچنان اصلی‌ترین مقاصد صادرات غلات قزاقستان به شمار می‌روند. در این میان:

- ازبکستان با واردات ۳.۳ میلیون تن غله، افزایش ۳۲ درصدی نسبت به سال گذشته را تجربه کرده است.
- تاجیکستان با واردات ۱.۲ میلیون تن، رشد ۴۵ درصدی داشته است.
- افغانستان با دریافت ۳۰۹ هزار تن غله، افزایش ۴۶ درصدی را ثبت کرده است.
- قرقیزستان نیز با واردات ۲۳۳ هزار تن، رشدی چشمگیر معادل ۹۴٪ داشته است.

نکته قابل توجه در گزارش وزارت کشاورزی قزاقستان، افزایش فوق‌العاده صادرات به ایران و آذربایجان است:

- صادرات به ایران با جهشی ۱۷.۵ برابری، به ۹۷۴ هزار تن رسیده است.
- صادرات به آذربایجان با رشد خیره‌کننده ۱۱۶ برابری، به ۷۰۷ هزار تن بالغ شده است.

این رشد بی‌سابقه به طور مستقیم به گسترش روابط تجاری و اقتصادی با این کشورها و توسعه زیرساخت‌های حمل‌ونقل منطقه‌ای و بین‌المللی، به‌ویژه کریدورهای تجاری و ریلی، نسبت داده شده است. افزایش چشمگیر صادرات غلات قزاقستان نشان‌دهنده ظرفیت فزاینده این کشور در تامین امنیت غذایی منطقه و ایفای نقشی موثر در زنجیره‌های تامین جهانی است. با تداوم توسعه زیرساخت‌های ترانزیتی و تقویت روابط تجاری با همسایگان، انتظار می‌رود این روند صعودی در سال‌های آینده نیز ادامه یابد.

امارات متحده عربی پروژه «راس الحکمه» مصر را کلید می‌زند

شرکت «مدن القابضه» امارات متحده عربی در چارچوب فاز نخست پروژه بزرگ «راس الحکمه» در

سواحل شمالی مصر، قصد دارد توسعه حدود ۱۲ هزار فدان^۱ از اراضی این منطقه (معادل تقریبی ۵۰ میلیون متر مربع) را آغاز کند. به گزارش خبرگزاری «بلومبرگ» و به نقل از منابع مطلع، مرحله نخست این پروژه شامل ساخت هفت هتل مجلل، مجموعه‌ای از واحدهای اقامتی - گردشگری و یک بندر تفریحی بزرگ (مارینا) خواهد بود. قرار است نخستین مجموعه‌های مسکونی و اقامتی تا پیش از پایان سال جاری میلادی به بازار عرضه شوند.

این پروژه، بخشی از شراکت راهبردی مصر و امارات به شمار می‌رود که در اکتبر ۲۰۲۴ با مجموع سرمایه‌گذاری بالغ بر ۳۵ میلیارد دلار آغاز شد. راس‌الحکمه در استان مطروح و در فاصله‌ای حدود ۳۵۰ کیلومتری شمال غرب قاهره واقع شده است. شرکت مدن‌القابضه، مسئول طراحی و اجرای طرح جامع توسعه این منطقه است. در مرحله نخست، توسعه زیرساخت‌های گردشگری در مساحتی معادل ۵۰ میلیون متر مربع انجام خواهد شد. ادامه پروژه نیز با مشارکت توسعه‌دهندگان داخلی و بین‌المللی، تحت نظارت شرکت توسعه راس‌الحکمه (وابسته به صندوق سرمایه‌گذاری دولتی ADQ و شرکت مدن‌القابضه) دنبال می‌شود.

طرح جامع این پروژه، بخش‌های متنوعی را در بر می‌گیرد؛ از جمله منطقه گردشگری، منطقه آزاد تجاری و محدوده‌های مسکونی، تجاری و سرمایه‌گذاری. بر اساس این طرح، منطقه مسکونی راس‌الحکمه مساحتی حدود ۸۰ میلیون متر مربع را شامل خواهد شد و قرار است در آن ۱۹۰ هزار واحد ویلایی و آپارتمانی احداث شود که ظرفیت اسکان دو میلیون نفر را خواهد داشت.

اگرچه شرکت مدن‌القابضه تاکنون بیانیه رسمی درباره این گزارش منتشر نکرده، اما تحرکات اجرایی پروژه در ماه‌های اخیر شدت گرفته است. به گفته منابع آگاه، مطالعات فنی، واگذاری زمین و هماهنگی‌های اداری و زیربنایی در حال انجام است. این پروژه نه تنها یکی از بزرگ‌ترین سرمایه‌گذاری‌های عربی در سواحل مدیترانه‌ای مصر به شمار می‌رود، بلکه می‌تواند الگویی نوین از توسعه شهرهای ساحلی و نوسازی اقتصادی مبتنی بر گردشگری و تجارت آزاد در منطقه ارائه دهد.

۱- واحد مساحت که در برخی از کشورهای عربی استفاده می‌شود.

بلو فایو کپیتال، نخستین صندوق سرمایه‌گذاری خصوصی خود در خلیج فارس را با جذب ۲ میلیارد دلار راه‌اندازی کرد

شرکت سرمایه‌گذاری بلو فایو کپیتال (Blue Five Capital) اعلام کرد که برای نخستین صندوق سرمایه‌گذاری خصوصی خود در منطقه خلیج فارس موفق به جذب ۲ میلیارد دلار سرمایه شده است؛ اقدامی که به عنوان نقطه عطفی در توسعه ابزارهای مالی پیشرفته در بازارهای منطقه تلقی می‌شود.

این صندوق با تمرکز بر ادغام و تملیک شرکت‌ها (A&M)، تامین مالی رشد بنگاه‌های متوسط و بزرگ و سرمایه‌گذاری در صنایع راهبردی و نوظهور، با استقبال قابل توجهی از سوی سرمایه‌گذاران منطقه‌ای و بین‌المللی مواجه شده است. بلو فایو کپیتال در بیانیه‌ای اعلام کرد که این صندوق بر حوزه‌هایی چون فناوری‌های نوین، انرژی پاک، سلامت دیجیتال، زیرساخت‌های هوشمند و لجستیک پیشرفته متمرکز خواهد بود. به گفته این شرکت، هدف از راه‌اندازی صندوق، تقویت بنیه مالی شرکت‌های در حال رشد و ارتقای رقابت‌پذیری اقتصادی منطقه‌ای است. همچنین، این صندوق قرار است نقش موثری در تحکیم زنجیره‌های تامین منطقه‌ای و کاهش وابستگی به سرمایه خارجی ایفا کند.

جذب ۲ میلیارد دلار برای نخستین صندوق سرمایه‌گذاری خصوصی بلو فایو کپیتال، نشانه‌ای از اعتماد روزافزون بازارهای سرمایه به این شرکت و به طور کلی رشد جایگاه ابزارهای سرمایه‌گذاری خصوصی در کشورهای عربی حاشیه خلیج فارس به شمار می‌رود. کارشناسان اقتصادی، این اقدام را بیانگر بلوغ تدریجی بازارهای مالی منطقه و تمایل فزاینده به توسعه مدل‌های پیشرفته سرمایه‌گذاری می‌دانند. بلو فایو کپیتال همچنین اعلام کرده است که در پی ایجاد ارزش پایدار برای ذی‌نفعان و نقش‌آفرینی فعال در تحول دیجیتال و صنعتی‌سازی هوشمند منطقه است.

راه‌اندازی رسمی این صندوق ۲ میلیارد دلاری، آغاز مرحله‌ای تازه در زیست‌بوم مالی خلیج فارس به شمار می‌رود؛ مرحله‌ای که می‌تواند در سال‌های آینده، این صندوق را به یکی از بازوهای کلیدی تامین مالی پروژه‌های تحول‌آفرین منطقه تبدیل کند. با این اقدام، بازارهای مالی خلیج فارس وارد دوره‌ای نو از تنوع ابزارهای مالی، تعمیق سرمایه‌گذاری داخلی و تسلط

بیشتر بر روندهای جهانی توسعه اقتصادی شده‌اند.

درآمد ۱۵ میلیارد دلاری قطر از گردشگری در سال ۲۰۲۴

در تازه‌ترین ارزیابی رسمی، سعد بن علی الخرجی، رئیس هیئت‌مدیره قطر للسياحه و نهاد Visit Qatar، اعلام کرد که بخش گردشگری قطر در سال ۲۰۲۴ حدود ۱۵.۱ میلیارد دلار (معادل ۵۵ میلیارد ریال قطری) درآمدزایی داشته است. این رقم با سهم ۸ درصدی از تولید ناخالص داخلی، نقش پررنگی در رشد اقتصادی کشور ایفا کرده است.

الخرجی با اشاره به روند صعودی جایگاه قطر در نقشه گردشگری جهان، از اجرای قریب‌الوقوع طرح ویزای مشترک کشورهای شورای همکاری خلیج فارس خبر داد؛ طرحی که با هدف تسهیل عبور و مرور گردشگران میان کشورهای منطقه طراحی شده است. وی افزود که قطر در حال آماده‌سازی برنامه‌ای منحصربه‌فرد برای ماه رمضان پیش‌رو است که تحت عنوان «تجربه رمضانی یکپارچه» اجرا خواهد شد. این برنامه بر بازنمایی فرهنگ و روحیه رمضانی اصیل قطری و جذب گردشگران، به‌ویژه از کشورهای منطقه تمرکز دارد. رئیس قطر للسياحه با تأکید بر اهمیت کیفیت تجربه گردشگر از لحظه ورود تا پایان سفر، اظهار داشت: «جلب رضایت گردشگران نه تنها وابسته به زیرساخت‌ها بلکه وابسته به توجه به جزئیات کوچک است که تصویر کلی مقصد را در ذهن بازدیدکننده شکل می‌دهد.» وی همچنین با اشاره به رویکرد اصول‌محور در طراحی برنامه‌ها و رویدادهای گردشگری گفت که تمامی برنامه‌ها با رعایت ارزش‌های خانوادگی و فرهنگی جامعه قطری و خلیج فارس اجرا می‌شوند و خطوط قرمز فرهنگی در اولویت قرار دارند.

الخرجی تنوع در برگزاری جشنواره‌ها و رویدادها را نه صرفاً یک ابزار تبلیغاتی، بلکه بخشی از یک راهبرد جامع و بلندمدت دانست که هدف آن افزایش دامنۀ مخاطبان، پویاسازی اقتصاد ملی و ایجاد فرصت‌های شغلی در صنایع مرتبط با گردشگری است. او همچنین افزود که سیاست قطری کردن مشاغل گردشگری (افزایش اشتغال شهروندان قطری در صنعت گردشگری) یکی از محورهای اصلی سیاست‌گذاری این نهاد است، چرا که به باور وی نیروی انسانی بومی «قادر به ارائه تجربه‌ای اصیل و درک‌شده از فرهنگ قطر به گردشگر است.»

در حوزه گردشگری درمانی نیز الخرجی خبر از تدوین یک طرح راهبردی جدید داد که مبتنی بر زیرساخت‌های پزشکی پیشرفته و منابع انسانی متخصص خواهد بود. هدف این طرح

ایجاد ترکیبی متعادل میان خدمات درمانی با کیفیت و ملاحظات فرهنگی - اجتماعی است که تجربه‌ای انسانی و منحصر به فرد به بیماران بین‌المللی ارائه دهد. بر پایه آمار رسمی قطر للسیاحه، قطر در سال ۲۰۲۴ شاهد رشد چشم‌گیر شمار گردشگران خارجی بوده و بیش از پنج میلیون نفر در طول سال از این کشور بازدید کرده‌اند؛ آماري که نشان‌دهنده جایگاه روبه‌رشد قطر در صنعت گردشگری جهانی است.

توافقات راهبردی عربستان برای صادرات انرژی پاک به اروپا در چارچوب کريدور اقتصادی هند - خاورمیانه - اروپا (IMEC)

شرکت سعودی «اکوا پاور» از امضای مجموعه‌ای از توافق‌نامه‌ها و یادداشت‌های تفاهم با شرکت‌های بزرگ اروپایی و بین‌المللی خبر داد. این توافقات با هدف توسعه سامانه‌ای یکپارچه برای صادرات برق تولیدشده از منابع تجدیدپذیر و هیدروژن سبز از عربستان به اروپا صورت گرفته و بخشی از ابتکار کريدور اقتصادی هند - خاورمیانه - اروپا (IMEC) به شمار می‌رود.

این توافقات در یک کارگاه تخصصی با عنوان «صادرات انرژی‌های تجدیدپذیر و هیدروژن سبز» در ریاض و با حضور وزیر انرژی عربستان، شاهزاده عبدالعزیز بن سلمان، و نمایندگان از کشورهای فرانسه، آلمان، یونان و شرکت‌های بین‌المللی فعال در حوزه انرژی امضا شد.

در چارچوب این ابتکار، یادداشت تفاهمی میان اکوا پاور و شرکت‌های پیشرو اروپایی مانند توتال انرژی (فرانسه)، ادیسون (ایتالیا)، زرو یوروپ (هلند) و NBW (آلمان) منعقد شد تا قابلیت‌های تجاری انتقال برق تجدیدپذیر تولید شده در عربستان به اروپا بررسی شود. این همکاری‌ها همسو با اهداف اقلیمی و سیاست‌های انتقال انرژی سبز اتحادیه اروپاست.

از سوی دیگر، همکاری‌های فنی با شرکت‌های فناوری انتقال برق از جمله «CESI»، «پریسمیان»، «GE Vernova»، «زیمنس انرژی» و «هیتاچی» برای طراحی و توسعه زیرساخت‌های خطوط انتقال برق فشار قوی به منظور تضمین پایداری و هم‌پیوندی شبکه‌های برق بین عربستان و اروپا شکل گرفته است.

همچنین اکوا پاور قراردادی با شرکت آلمانی NBW برای راه‌اندازی مرکز هیدروژن سبز ینبع امضا کرده است. این پروژه شامل تولید برق تجدیدپذیر، واحدهای آب‌شیرین‌کن، سیستم‌های الکترولیز، کارخانه‌های تبدیل هیدروژن به آمونیاک سبز و پایانه صادراتی اختصاصی خواهد بود.

و انتظار می‌رود تا سال ۲۰۳۰ فاز نخست آن به بهره‌برداری برسد.

این گام‌ها بخشی از تلاش‌های عربستان برای تثبیت جایگاه خود به عنوان تامین‌کننده معتبر انرژی پاک جهانی و ارتقای همکاری‌های لجستیکی و انرژی با اروپاست. موقعیت راهبردی عربستان در مسیرهای اقتصادی شرق و غرب و چشم‌انداز ۲۰۳۰ سعودی، محور توسعه اقتصاد غیرنفتی و زیرساخت‌های سبز در این کشور است.

تجارت افغانستان و پاکستان در نیمه نخست ۲۰۲۵ به مرز یک میلیارد دلار رسید

وزارت صنعت و تجارت افغانستان اعلام کرد که حجم مبادلات تجاری میان افغانستان و پاکستان طی شش‌ماهه نخست سال ۲۰۲۵ به حدود ۹۸۹ میلیون دلار رسیده است؛ رقمی که نشان‌دهنده بهبود نسبی روابط اقتصادی دو کشور در مقایسه با سال گذشته است. بر پایه این گزارش، صادرات افغانستان به پاکستان در این مدت به حدود ۲۷۷ میلیون دلار رسیده، در حالی که واردات افغانستان از پاکستان بالغ بر ۷۱۲ میلیون دلار برآورد شده است. اگرچه تراز تجاری همچنان به نفع پاکستان است، اما رشد محسوس صادرات افغانستان نسبت به دوره مشابه سال پیش، نشانه‌ای از پویایی تدریجی در تجارت دوجانبه محسوب می‌شود.

محصولات صادراتی افغانستان به پاکستان عمدتاً شامل پنبه، زغال‌سنگ، پیاز، گوجه‌فرنگی، کشمش، ماش و سنگ تالک بوده‌اند؛ در مقابل، پاکستان کالاهایی نظیر برنج سلا، داروهای پزشکی، شکر، منسوجات پنبه‌ای و مواد اولیه صنعتی به افغانستان صادر کرده است. سخنگوی وزارت صنعت و تجارت افغانستان با تأکید بر اهمیت این مبادلات در تقویت اقتصادی هر دو کشور، اظهار داشت: «این سطح از تجارت می‌تواند به توسعه پایدار در حوزه کشاورزی، رشد صنایع و اشتغال‌زایی منتهی شود.»

به گفته اتاق تجارت و سرمایه‌گذاری افغانستان، عمده این مبادلات از طریق گذرگاه‌های چمن، اسپین بولدک، تورخم و دند پتان انجام شده است. خان‌جان‌الکوزی، عضو هیئت مدیره اتاق، با وجود بسته بودن مسیر غلام‌خان، وضعیت فعلی تجارت را «بهتر از سال گذشته» توصیف کرد. همچنین میرویس حاجی‌زاده، معاون اول اتاق کشاورزی و دامداری افغانستان، با تأکید بر اهمیت پاکستان به عنوان بازار هدف برای محصولات کشاورزی افغانستان، خاطرنشان کرد: «پاکستان بازار بسیار مهمی برای محصولات کشاورزی افغانستان است، به‌ویژه در بخش‌هایی که تولید

داخلی پاکستان پاسخگوی نیاز آن نیست. توسعه روابط اقتصادی با پاکستان، ضرورتی راهبردی برای آینده افغانستان به شمار می‌رود.»

جهش صادرات فناوری اطلاعات پاکستان به ۳۸ میلیارد دلار؛ هدف‌گذاری ۱۵ میلیارد دلاری تا سال ۲۰۳۰

صادرات حوزه فناوری اطلاعات پاکستان با ثبت رکورد تاریخی ۳۸ میلیارد دلار به بالاترین سطح خود تاکنون رسیده است. این رشد ۱۸ درصدی که شامل خدمات فناوری اطلاعات (IT)، خدمات مبتنی بر فناوری (ITES) و فریلنسینگ می‌شود، جایگاه جهانی پاکستان را در اقتصاد دیجیتال تقویت کرده است. این پیشرفت حاصل هم‌افزایی میان شورای تسهیل سرمایه‌گذاری ویژه (SIFC) و وزارت فناوری اطلاعات و ارتباطات است. راهبردی یکپارچه و ملی که با هدایت مستقیم نخست‌وزیر شهباز شریف به اجرا درآمده، نقشی کلیدی در این جهش ایفا کرده است. تحولات بنیادین در این بخش مبتنی بر ابتکاراتی همچون توسعه زیرساخت‌های پرداخت دیجیتال، گسترش دسترسی عمومی به اینترنت پرسرعت و ترویج اقتصاد دیجیتال شکل گرفته است. این اقدامات، پاکستان را در مسیر دستیابی به هدف بلندپروازانه ۱۵ میلیارد دلار صادرات فناوری اطلاعات تا سال ۲۰۳۰ قرار داده‌اند.

دولت همچنین بر تقویت زیست‌بوم استارت‌آپی، آموزش نیروی کار متخصص، جذب سرمایه‌گذاری خارجی و گسترش همکاری‌های فناورانه با کشورهای پیشرفته تمرکز دارد تا صادرات دیجیتال کشور را هم‌تراز اقتصادهای نوظهور جهان ارتقا دهد. این جهش در صادرات IT نه تنها عاملی موثر در افزایش درآمد ارزی کشور است، بلکه نقشی اساسی در اشتغال‌زایی، توانمندسازی اقتصادی و توسعه پایدار مبتنی بر فناوری ایفا می‌کند.

عراق، برنامه احداث شهرک‌های صنعتی در مسیر جاده توسعه را اعلام کرد

وزیر حمل‌ونقل عراق اخیراً اعلام کرد: «وزارت حمل‌ونقل با همکاری شرکت‌های مشاور و تحت نظارت مستقیم نخست‌وزیر، طرحی را برای ایجاد شهرک‌های صنعتی در طول مسیر راه توسعه تدوین کرده است. این طرح همچنین شامل احداث یک نوار ساحلی گردشگری خواهد بود که با هدف تقویت فرصت‌های سرمایه‌گذاری و گردشگری دریایی طراحی شده است.»

پروژه مذکور شامل تاسیس یک شهرک کامل در محدوده بندر فاو بزرگ خواهد بود؛ شهری هوشمند که ترکیبی از مناطق مسکونی، صنعتی و خدماتی را در بر می‌گیرد و در چارچوب یک چشم‌انداز برای ایجاد محیطی پایدار، شهری و جذاب برای سرمایه‌گذاری طراحی شده است. الگوی مالی و اقتصادی پروژه، اکنون در مراحل پایانی قرار دارد و قرار است در جلسه کمیته عالی راه توسعه به ریاست نخست‌وزیر ارائه شود تا مقدمات ورود به مرحله بین‌المللی سرمایه‌گذاری فراهم شود. عراق درهای خود را به روی کشورهای که مایل به مشارکت سرمایه‌گذاری در پروژه راه توسعه هستند باز گذاشته است؛ چه در بخش شهرک‌های صنعتی، چه در پروژه‌های لجستیکی. پروژه بندر فاو بزرگ، طبق برنامه زمان‌بندی شده پیش می‌رود و قرار است در سال جاری به اتمام برسد.

در بیانیه‌ای که توسط وزارت حمل‌ونقل منتشر شد، آمده است: «در چارچوب نظارت میدانی بر پروژه‌های راهبردی بزرگ، وزیر حمل‌ونقل عراق به همراه کمیته برنامه‌ریزی راهبردی، رئیس شورای استان بصره و مدیرکل شرکت عمومی بنادر عراق، بازدید از پروژه‌های بندر فاو بزرگ انجام داد تا میزان پیشرفت پروژه‌های پنج‌گانه این بندر را بررسی کنند.»

همچنین همزمان با این بازدید، شرکت عمومی بنادر عراق، عملیات شناورسازی و غرق قطعه چهارم بتنی از پروژه تونل زیرآبی بندر فاو را آغاز کرد. این قطعه، زیر کانال خورالزبیر و با هدایت مستقیم وزیر حمل‌ونقل، در محل تعیین شده در دریا نصب شد. با این مرحله، طول کل قطعات غرق شده به ۶۹۳ متر رسیده است که نشانگر پیشرفت چشمگیر پروژه مطابق با جدول اجرایی آن است. این تونل زیرآبی، نخستین تونل از نوع خود در خاورمیانه محسوب می‌شود که با استفاده از تکنولوژی غرق قطعات بتنی اجرا می‌گردد. این قطعات بزرگ پس از آماده‌سازی در حوضچه‌های مخصوص صنعتی، با دقت در بستر دریا جای‌گذاری می‌شوند و دو سوی کانال خورالزبیر را به هم متصل می‌کنند.

بازدید میدانی هیئت همراه وزیر، پیشرفت کار در پروژه‌های پنج‌گانه بندر فاو بزرگ را نیز شامل می‌شد. وزیر در این بازدید تاکید کرد که پنج اسکله اصلی پروژه تکمیل و تحویل شده‌اند، جاده اتصال به طول ۶۲ کیلومتر با تکمیل ۱۰۰٪ به پایان رسیده، پیشرفت ساخت کانتینر به بیش از ۹۵٪ و کانال کشتیرانی به حدود ۹۴٪ رسیده است. وی در ادامه تصریح کرد

که بندر فاو طبق جدول زمان‌بندی تا پایان سال جاری تکمیل خواهد شد و از نظارت مستقیم و حمایت‌های مداوم نخست‌وزیر محمد شیاع السودانی که این پروژه را اولویتی ویژه می‌داند، قدردانی کرد.

وزیر حمل‌ونقل عراق همچنین از همکاری کامل میان دولت محلی استان بصره، وزارت حمل‌ونقل و شرکت بنادر عراق تمجید کرد و تأکید نمود که بندر فاو نه تنها یک پروژه دریایی، بلکه قلب تپنده راه توسعه است؛ مسیری که بندر فاو را از طریق شبکه حمل‌ونقل زمینی و ریلی مدرن به مرزهای ترکیه متصل می‌کند و دربرگیرنده یک منظومه اقتصادی جامع از شهرک‌های صنعتی، گردشگری و لجستیکی خواهد بود.

پژوهش‌های تازه

گزارش جدید آنکتاد در مورد تجارت جهانی

گزارش جولای ۲۰۲۵ از مجموعه «به‌روزرسانی تجارت جهانی» کنفرانس تجارت و توسعه سازمان ملل متحد (آنکتاد) تصویری از روندهای اخیر، تحولات ساختاری و خطرات نوظهور در تجارت جهانی ارائه می‌دهد. این گزارش ضمن تحلیل عملکرد تجاری کشورهای کلیدی و بخش‌های مختلف، به پیش‌بینی‌های کوتاه‌مدت پرداخته و تأثیر عدم قطعیت‌های سیاسی، تنش‌های ژئوپلیتیکی و تمرکز بازارهای دیجیتال را بررسی می‌کند. داده‌های غنی و تحلیل‌های ساختاریافته، تصویری یکپارچه از چشم‌انداز ژئواقتصادی در حال تحول ارائه می‌دهند.

در حالی که تجارت جهانی در نیمه اول سال ۲۰۲۵ تاب‌آوری خود را حفظ کرده و با افزایش تقریبی ۳۰۰ میلیارد دلاری همراه بوده، این رشد به صورت نامتوازن میان کشورها توزیع شده است. کشورهای توسعه‌یافته پشت‌تاز این روند بوده‌اند، در حالی که بسیاری از کشورهای در حال توسعه و کمتر توسعه‌یافته عقب مانده‌اند. همزمان، عدم توازن‌های تجاری جهانی تشدید شده، فشارهای تورمی بر کالاها باقی مانده و بازارهای دیجیتال بیش از پیش در اختیار شرکت‌های محدود قرار گرفته‌اند—امری که به چالش‌های جدید سیاستی و رقابتی دامن زده است. این گزارش در نهایت تأکید می‌کند که تداوم پویایی تجارت جهانی نیازمند شفافیت سیاستی، همکاری چندجانبه و اجرای موثر قوانین رقابتی برای تضمین تجارتی منصفانه، فراگیر و پایدار است. یافته‌های کلیدی گزارش عبارتند از:

۱. رشد مثبت اما نامتوازن تجارت جهانی در نیمه اول ۲۰۲۵

در سه ماهه اول ۲۰۲۵، تجارت کالا و خدمات حدود ۱.۵٪ رشد کرد و برای سه ماهه دوم نیز رشد ۲٪ پیش‌بینی شده است. در مجموع، ارزش تجارت جهانی در نیمه نخست سال حدود ۳۰۰ میلیارد دلار افزایش یافته که ۲۳۰ میلیارد دلار آن مربوط به کالاها و ۷۰ میلیارد دلار مربوط به خدمات بوده است.

۲. کشورهای توسعه‌یافته موتور اصلی رشد تجارت

در این دوره، ایالات متحده با رشد واردات ۱۴٪ و اتحادیه اروپا با رشد صادرات ۶٪، پیش‌تاز رشد تجارت بودند. در مقابل، بسیاری از کشورهای در حال توسعه نتوانستند با این سرعت رشد همگام شوند.

۳. افزایش عدم‌توازن‌های تجاری جهانی

کسری تجاری ایالات متحده به شدت افزایش یافت، در حالی که چین و اتحادیه اروپا مازادهای تجاری خود را گسترش دادند. کسری‌های تجاری دوجانبه بین آمریکا و چین، اتحادیه اروپا و ویتنام نیز افزایش داشته است.

۴. چشم‌انداز ناپایدار به دلیل عدم قطعیت‌های سیاستی

اعمال تعرفه پایه ۱۰ درصدی از سوی آمریکا و احتمال اعمال تعرفه‌های جدید، فضای تجارت بین‌المللی را مبهم کرده است. این وضعیت خطر اقدامات تلافی‌جویانه و اختلال در زنجیره‌های تامین را افزایش می‌دهد.

۵. رشد ناهمگون بخش‌های مختلف اقتصادی

در میان بخش‌ها، صنایع شیمیایی (۲۰٪ افزایش) و دارویی (۱۵٪ افزایش) پیش‌تاز بوده‌اند، در حالی که تجارت تجهیزات ارتباطی با کاهش ۱۳٪ مواجه شده است.

۶. تمرکز بازار دیجیتال، چالشی برای رقابت

در میان ۱۰ شرکت با ارزش جهانی، هفت شرکت آمریکایی فعال در حوزه فناوری دیجیتال حضور دارند. این شرکت‌ها در حوزه‌هایی مانند هوش مصنوعی، فضای ابری و تبلیغات دیجیتال سلطه

دارند و فضای رقابت را برای بازیگران کوچک‌تر محدود می‌کنند.

۷. تشدید اجرای قوانین رقابت در سطح جهانی

مقامات ناظر بر امور رقابتی در اروپا، برزیل، اندونزی و نیجریه شرکت‌هایی مانند اپل، گوگل، متا را به دلیل سوءاستفاده از سلطه بازار جریمه کرده‌اند. موج اقدامات قانونی برای تنظیم بازارهای دیجیتال در حال گسترش است.

۸. سلطه چند شرکت محدود بر هوش مصنوعی مولد

در بازار هوش مصنوعی مولد، OpenAI (با حمایت مایکروسافت) و خود مایکروسافت بیش از ۷۵٪ از ترافیک جهانی را در اختیار دارند. این تمرکز بالا باعث نگرانی در مورد نوآوری و رقابت در آینده شده است.

۹. روندهای منطقه‌ای: رشد در اروپا و آمریکا، رکود در تجارت جنوب-جنوب

در حالی که اروپا و آمریکای شمالی عملکرد مثبتی داشته‌اند، تجارت بین کشورهای در حال توسعه (تجارت جنوب-جنوب) کاهش یافته است. با این حال، صادرات آفریقا رشد چشم‌گیری داشته است.

۱۰. تشدید تنش میان سیاست تجاری و قوانین رقابت دیجیتال آمریکا و اروپا

آمریکا، در قالب «دستورالعمل جلوگیری از بهره‌کشی ناعادلانه از نوآوری آمریکایی»، مقررات اتحادیه اروپا را تهدیدی برای شرکت‌های فناوری خود می‌داند. این برخورد، فضای بین تجارت و رقابت را به تنش کشانده و احتمال واکنش‌های متقابل را افزایش داده است.

چشم انداز اقتصادهای خاورمیانه

گزارش چشم‌انداز اقتصادی جهان - ژوئن ۲۰۲۵؛ خاورمیانه و شمال آفریقا (منا) نکات قابل تاملی در مورد آینده اقتصادی این منطقه ارائه کرده است. یافته‌های اصلی این گزارش درباره منطقه منا در پنج محور کلیدی سازمان‌دهی شده‌اند: پویایی‌های رشد، شرایط تورمی و پولی، موازنه‌های خارجی و مالی، فقر و چالش‌های ساختاری و مخاطرات تهدیدکننده. خلاصه نکات کلیدی در ادامه آمده است:

۱. پویایی‌های رشد؛ بهبود، واگرایی و بازنگری‌ها

رشد اقتصادی منطقه منا در سال ۲۰۲۵ به ۲.۷٪ افزایش خواهد یافت و در دوره ۲۰۲۶-۲۰۲۷ به میانگین ۳.۹٪ می‌رسد. این بهبود عمدتاً ناشی از افزایش تدریجی تولید نفت پس از اعلام پایان کاهش داوطلبانه تولید اعضای اوپک‌پلاس در آوریل ۲۰۲۵ است. با این حال، این رقم کلی، اختلافات بزرگی را میان کشورهای مختلف منطقه پنهان می‌سازد:

- کشورهای شورای همکاری خلیج فارس (GCC) مانند عربستان و امارات با رشد ۳.۲ درصدی در سال ۲۰۲۵، از افزایش تولید نفت و همچنین رشد بخش‌های غیرنفتی از جمله صنعت و خدمات بهره‌مند خواهند شد.

- صادرکنندگان نفت خارج از GCC مانند ایران و عراق با چشم‌اندازی ضعیف‌تر روبه‌رو هستند؛ به گونه‌ای که تولید ناخالص داخلی ایران در سال مالی ۲۰۲۶-۲۰۲۵ حدود ۰.۵٪ کاهش خواهد یافت. این کاهش ناشی از افت تقاضای چین برای نفت، کمبود انرژی و بی‌ثباتی کلان اقتصادی است.

- واردکنندگان نفت مانند مصر، مراکش و اردن با رشد ۳.۶ درصدی در سال ۲۰۲۵ بهبود خواهند یافت که دلیل آن، افزایش مصرف خصوصی ناشی از کاهش تورم و کاهش تنش‌های ژئوپلیتیکی عنوان شده است.

با وجود این، پیش‌بینی‌های رشد برای سال‌های ۲۰۲۵ و ۲۰۲۶ نسبت به برآورد ژانویه، به ترتیب ۰.۷٪ و ۰.۴٪ کاهش یافته‌اند. این افت ناشی از افزایش موانع تجاری جهانی، ابهام در سیاست‌گذاری‌ها و تاخیر در بازسازی مناطق جنگ‌زده، به‌ویژه در غزه است.

۲. شرایط تورمی و سیاست پولی

فشارهای تورمی در منطقه منای روندی ناهمگن را نشان می‌دهد:

- در کشورهای GCC، به دلیل نرخ ارز ثابت و سیاست‌های پولی محتاطانه، تورم همچنان در سطحی پایدار و کنترل‌شده باقی مانده است.

- در صادرکنندگان نفت غیر GCC مانند ایران، نرخ تورم به واسطه فشارهای ارزی و مالی در حال افزایش است.

- در واردکنندگان نفت، هرچند تورم کاهش یافته، اما تورم هسته پایدار باقی مانده و باعث شده بانک‌های مرکزی نرخ‌های بهره را در سطح بالا حفظ کنند.
- در مجموع، انتظار می‌رود در برخی کشورها کاهش تدریجی نرخ تورم، زمینه را برای تسهیل محتاطانه سیاست‌های پولی فراهم کند.

۳. ترازهای خارجی و مالی

این گزارش بر محدودیت فضای مالی و وخامت موازنه‌های خارجی در کشورهای کلیدی منطقه تاکید دارد:

- کشورهای شورای همکاری خلیج فارس (GCC) در سال ۲۰۲۵، به دنبال کاهش قیمت جهانی نفت، با افت مازاد حساب جاری و افزایش کسری بودجه مواجه خواهند شد، حتی در شرایطی که سیاست‌های کنترل هزینه ادامه یابد.

- صادرکنندگان نفت خارج از GCC، با بدتر شدن ترازهای مالی و افزایش واردات روبه‌رو هستند.

- در میان واردکنندگان نفت مانند مصر، کسری حساب جاری در حال کاهش است که این روند عمدتاً ناشی از رشد گردشگری، افزایش حواله‌های ارزی و سرمایه‌گذاری‌های کلان از سوی امارات متحده عربی است.

با این وجود، فشار ناشی از بدهی‌های عمومی و کسری بودجه در سال ۲۰۲۵، همچنان بالا باقی خواهد ماند. انتظار می‌رود این وضعیت در سال ۲۰۲۶، از طریق اجرای اصلاحات مالی مانند کاهش یارانه‌های انرژی و افزایش درآمدهای مالیاتی، به تدریج بهبود یابد.

۴. فقر، درآمد سرانه و فشار بازار کار

- رشد درآمد سرانه در میان واردکنندگان نفت در سال ۲۰۲۵ به ۲.۳٪ خواهد رسید و برای سال‌های ۲۰۲۶ تا ۲۰۲۷، رشد سالانه ۲.۸ درصدی پیش‌بینی شده است. با این حال، این سطح از رشد برای کاهش بیکاری ساختاری و فقر، به‌ویژه در کشورهای شکننده (FCS) کافی نیست.

- نرخ فقر در سال ۲۰۲۵ در کشورهایی مانند سوریه، مصر و سرزمین‌های فلسطینی افزایش

خواهد یافت. این روند عمدتاً به دلیل تورم بالا، تخریب زیرساخت‌ها و ضعف بازار کار است.

- گزارش هشدار می‌دهد که در کشورهای نظیر الجزایر، مراکش، مصر و تونس، رشد جمعیت فعال شتاب بیشتری نسبت به رشد فرصت‌های شغلی دارد. این شکاف ساختاری، نیازمند اصلاحات عمیق در بازار کار است.

۵. مخاطرات؛ تجارت، درگیری، آب‌وهوا و آسیب‌پذیری مالی

چشم‌انداز اقتصادی منطقه منا با مجموعه‌ای از مخاطرات کاهنده مواجهه است که می‌توانند مسیر بازیابی را تضعیف کنند:

- افزایش رویکرد حمایت‌گرایانه در سیاست‌های تجاری ایالات متحده و اروپا ممکن است صادرات کشورهای منطقه را با محدودیت‌هایی مواجه سازد و در نتیجه اعتماد سرمایه‌گذاران خارجی را کاهش دهد.
- تداوم نرخ‌های بهره بالا در اقتصادهای پیشرفته برای مهار تورم، می‌تواند منجر به خروج سرمایه از منطقه و تضعیف ارز ملی شود، به‌ویژه در کشورهای با نظام بانکی آسیب‌پذیر و سطح بالای مطالبات معوقه.
- از سرگیری احتمالی درگیری‌های نظامی در مناطقی مانند غزه یا یمن، با افزایش نااطمینانی و کاهش اعتماد مصرف‌کنندگان و سرمایه‌گذاران همراه خواهد بود و ممکن است مسیرهای حیاتی حمل‌ونقل، مانند کانال سوئز را مختل کند.
- تغییرات اقلیمی و پدیده‌هایی نظیر خشکسالی در کشورهای مانند مراکش و تونس، می‌تواند منجر به افت شدید تولید کشاورزی، افزایش قیمت مواد غذایی و تشدید فقر شود.
- کاهش کمک‌های بین‌المللی، به‌ویژه در کشورهای درگیر بحران، روند بازسازی را کند خواهد کرد و پیامدهایی جدی برای وضعیت انسانی در پی خواهد داشت.

در مجموع، منطقه منا در سال‌های ۲۰۲۵ تا ۲۰۲۷ با روندی از بازیابی شکننده مواجهه است؛ روندی که عمدتاً بر بهبود بخش نفت و کاهش نرخ تورم استوار است، اما همچنان در معرض

ضعف‌های ساختاری، محدودیت‌های تجاری و نااطمینانی‌های ژئوپلیتیکی قرار دارد. در حالی که فرصت‌هایی همچون تنوع‌بخشی اقتصادی در کشورهای شورای همکاری خلیج فارس و جذب سرمایه‌گذاری در اقتصادهایی چون مصر به چشم می‌خورند، آینده بلندمدت منطقه مستلزم اصلاح ناترازی‌های مالی، تقویت تاب‌آوری اقتصادی و اتخاذ راهبردهای رشد فراگیر برای پاسخ‌گویی به فشارهای جمعیتی، اشتغال و عدالت اجتماعی خواهد بود.